

bijdrage Randstad Groep Nederland aan de internetconsultatie voor het Concept-wetsvoorstel verduidelijking arbeidsrelaties en rechtsvermoeden

9 november 2023

- *de aanpak van schijnzelfstandigheid steunen wij, maar mag echte zelfstandig ondernemers niet raken*
- *waarborg een goed functionerende arbeidsmarkt waarin geen specialistische competenties verloren gaan*
- *rechtszekerheid middels duidelijke criteria die aansluiten bij de rechtspraak*
- *zet in op gericht toezicht en handhaving*
- *geef alle werkenden toegang tot sociale zekerheid*

Als Randstad Groep Nederland helpen wij mensen, ondernemingen en organisaties op weg in de wereld van werk. Wij stellen daarbij het talent - de werkende - voorop en zien dat werkenden behoefte hebben aan keuzevrijheid en regie in hun werkend leven. Als een van de grootste werkgevers van Nederland staan wij daarbij ook voor goed geregeld werk, dat mensen werkzekerheid, gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden en de juiste sociale bescherming biedt.

Wij onderschrijven de doelstellingen van het concept-wetsvoorstel waar die bijdragen aan een goed functionerende arbeidsmarkt, werkenden en werkgevers duidelijkheid en zekerheid wordt geboden over hun arbeidsrelatie en die een gelijk spelveld tussen de verschillende arbeidsrelaties waarborgen. Wij betwijfelen echter of met het concept-wetsvoorstel de beoogde doelstellingen worden gerealiseerd en of hiermee ook recht wordt gedaan aan de keuzevrijheid en regie van mensen in hun werkend leven. Met deze bijdrage beperken wij ons tot een reactie op hoofdlijnen van het concept-wetsvoorstel.

Belang bij goed functionerende arbeidsmarkt

De belangrijkste doelstelling van arbeidsmarktregulering is gelegen in het waarborgen van een goed functionerende arbeidsmarkt. Die regulering dient niet alleen in sociale bescherming te voorzien, maar zeker ook in de optimale toegang van mensen tot werk en van ondernemingen en organisaties tot het juiste talent. Alleen zo kan een goed functionerende arbeidsmarkt bijdragen aan het realiseren van oplossingen voor de grote economische, ecologische, technologische en demografische uitdagingen waar Nederland voor staat. Die vragen om de noodzakelijke transitie van talent op de arbeidsmarkt en goede ontsluiting en ontwikkeling van beschikbaar talent.

Na de invoering van de Wet DBA is overduidelijk geworden welke ongewenste en onbedoelde gevolgen nieuwe regulering kan hebben voor zelfstandig ondernemers met het acuut wegvallen van veel werk en de daarmee gepaarde grote onzekerheid. De snel daarop volgende maatregel om het toezicht en handhaving op te schorten heeft zoals in de Memorie van Toelichting terecht wordt geconstateerd, de problematiek van schijnzelfstandigheid alleen maar vergroot. Wij onderschrijven de noodzaak van een aanpak van schijnzelfstandigheid, maar verwachten dat dit concept-wetsvoorstel onvoldoende de rechtszekerheid van echte zelfstandig ondernemers waarborgt. Dat moet worden voorkomen en het waarborgen van de rechtszekerheid voor echte zelfstandig ondernemers is een harde

randvoorwaarde voor nieuwe regulering. Een herhaling van de Wet DBA moet voorkomen worden.

Gerichter maatregelen inzetten

Voor een goed begrip van de arbeidsmarkt moeten we ons beseffen dat er sprake is van een grote diversiteit in werkenden, ook onder zelfstandig ondernemers. Met vooral een generieke maatregel voor de arbeidsovereenkomst, waar met het concept-wetsvoorstel voor is gekozen, is de kans groot dat ook echte zelfstandig ondernemers worden geraakt. De met het concept-wetsvoorstel geschetste verwachting dat zelfstandig ondernemers dan wel als werknemer in dienst zullen treden, delen wij niet en wij verwachten dat de schaarste bij specialistische klussen alleen maar verder zal toenemen.

Wij pleiten daarom voor een meer gerichte benadering, waaronder de voorgestelde introductie van een rechtsvermoeden onder een bepaald uurtarief. Daarbij zou voor die financiële grens gezien de bestaande zzp-markt bezien moeten worden met welk uurtarief een zelfstandig ondernemer in staat is in allerlei ondernemingsrisico's - verzekeringen, voorzieningen en reserves - te voorzien zonder dat dit een te groot beslag op diens inkomen legt. Onze verwachting is dat daartoe het uurtarief op een hoger niveau vastgesteld moet worden. Dat zou dan ook de aanpak van evidente schijnzelfstandigheid ten goede komen, zeker indien ook de overheid bij haar toezicht en handhaving zou toetsen aan het rechtsvermoeden.

Naast het rechtsvermoeden zien wij vooral een sectorale aanpak als meest effectief instrument. De in het concept-wetsvoorstel geschetste voorbeelden van schijnzelfstandigheid in sectoren zoals onderwijs en zorg, noodzaken in onze ogen tot een meer gerichte en directe aanpak. Met gericht toezicht en handhaving kunnen deze misstanden nu al worden aangepakt en hoeft niet te worden gewacht op nieuwe regulering.

Rechtszekerheid met duidelijke criteria

Wij onderschrijven het belang van duidelijke regels om vast te stellen of sprake is van een werknemer dan wel een zelfstandig ondernemer. Deze dragen immers bij aan de rechtszekerheid van werkenden en hun werkgevers. Met de in het concept-wetsvoorstel voorgestelde regeling voor de arbeidsovereenkomst verwachten wij dat die in de praktijk opnieuw - net als in 2017 met de Wet DBA - voor veel onduidelijkheid en grote rechtsonzekerheid zal zorgen.

Met het concept-wetsvoorstel wordt - in onze ogen terecht - aansluiting gezocht bij de in de rechtspraak ontwikkelde criteria voor de beoordeling van een arbeidsrelatie. Inmiddels voorziet rechtspraak in een duidelijk kader waarbinnen de rechtspraak ook verder invulling kan en zal geven aan nieuwe ontwikkelingen. Daarmee is het wel de vraag of de voorgestelde wettelijke regeling voor de arbeidsovereenkomst noodzakelijk is of dat beter direct ingezet moet worden op meer toezicht en handhaving op basis van het in de rechtspraak ontwikkelde kader.

Daarbij helpt de voorgestelde verduidelijking middels het inbedding-criterium ons inziens niet om tot de gewenste duidelijkheid en rechtszekerheid te komen. In de met het concept-wetsvoorstel gekozen opzet wordt de inbedding meer uitvergroot dan het geval is in het in de rechtspraak ontwikkelde integrale kader met criteria.

Het in het concept-wetsvoorstel gekozen uitgangspunt voor een evenwichtige balans in de criteria voor het vaststellen of sprake is van een werknemer of een zelfstandig ondernemer, zien wij wel als een wezenlijk onderdeel. Die balans zou ons inziens nadrukkelijker verankerd moeten worden in het wetsvoorstel. Daarom pleiten wij ervoor een duidelijk afwegingskader met enerzijds de criteria voor het werknemerschap (A) en anderzijds de criteria die duiden op (zelfstandig) ondernemerschap (C en C+ worden dan B). Voor verdere differentiatie bij A of B (nu nog C en C+) zien wij geen reden.

Verbeteren toezicht en handhaving

Het concept-wetsvoorstel ziet de verduidelijking als essentieel voor een betere handhaving. Zoals hiervoor benoemd, is er nu al een duidelijk kader waarbinnen werkenden en werkgevers hun arbeidsrelatie kunnen vormgeven. Ook de overheid kan nu al met dit kader gericht handhaven. Daartoe wijzen wij met name op de met de Wet DBA ontwikkelde modelovereenkomsten, die werkenden en werkgevers vooraf duidelijkheid en bepaalde mate van zekerheid kunnen geven over hun arbeidsrelatie. Vanzelfsprekend dient de feitelijke situatie dan wel overeen te stemmen met de vastlegging in de modelovereenkomst. We onderschrijven de recent door de overheid ingezette aanpak door kritischer te kijken naar het gebruik van modelovereenkomsten in evidente gevallen van schijnzelfstandigheid. Daarnaast zou samen met sectoren onderzocht kunnen worden hoe het instrument van de modelovereenkomst beter ingezet kan worden in de aanpak van schijnzelfstandigheid.

Sociale zekerheid voor alle werkenden

In het conceptwetsvoorstel wordt terecht aandacht gevraagd voor het verschil in sociale zekerheid tussen werknemers en zelfstandig ondernemers en de ongewenste effecten hiervan. Die ongewenste effecten zien wij niet alleen in de door het concept-wetsvoorstel genoemde financiële verschillen, maar ook in het feit dat het voor veel zelfstandig ondernemers niet altijd eenvoudig en betaalbaar is zich voor bepaalde risico's tegen aanvaardbare voorwaarden te verzekeren. Daarom pleiten wij voor toegang tot sociale zekerheid voor alle werkenden. Belangrijke sociale zekerheid is nu vormgegeven in de werknemersverzekeringen. Zelfstandig ondernemers worden hiervan buitengesloten. Tegelijkertijd zien we dat een grote groep zelfstandig ondernemers wel behoefte heeft aan toegankelijke en betaalbare sociale zekerheid. Met de toegang tot bestaande werknemersverzekering zoals WIA, ZW en WW, zullen zelfstandig ondernemers (zelf of via de opdrachtgever) ook aan het sociale stelsel gaan bijdragen, waarmee de thans bestaande financiële prikkel grotendeels kan worden weggenomen. Wellicht kan ook hier de voor het rechtsvermoeden voorgestelde tariefgrens een duidelijke afbakening bieden, waaronder toegang tot en bijdragen aan de werknemersverzekeringen aan de orde is.